

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 9224
Tarih : 21-11-2019

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
KÜTÜPHANE VE ARŞİV
HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI
Tarih: 21/11/2019
Sayı: -120.10-E.00000569638

0000569638

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Sanatta düşünce ve ifade özgürlüğünün önündeki engeller, sansür ve bunun neden olduğu sonuçların araştırılarak bu konuya dair yapılacak çalışmaların ve alınacak önlemlerin belirlenmesi amacı ile Anayasa'nın 98. ve İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve talep ederiz. 21.11.2019

Meral DANIŞ BEŞTAŞ

HDP Siirt Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Türkiye'de, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin (ICCPR) 19. maddesinde ve Türkiye Anayasası'nda korunan ifade özgürlüğünü doğrudan hedef alan ya da uygulanması sırasında bu hakkın kullanılmasına engel olan çok sayıda mevzuatın olması mevcut iktidarın politikaları ile de özdeşleşmiş ve ne yazık ki oldukça geniş bir spektrumda ele alınacak düzeyde sansür hatta otosansür söz konusu olmuştur. Buna ilişkin Yeni Sinema Yasası ile gelen yeni sansür imkânları, Muzır Neşriyat kurulunca müstehcen bulunup kaldırılan kitaplar, RTÜK'ün internet içeriklerinde artan yetkisi, haber siteleri ve Wikipedia de dâhil olmak üzere birçok sitenin engellenmesi gibi bilinen örneklerin yanı sıra kamuoyunun çoğu kez haberdar olmadığı başka gelişmeler de yaşanmıştır.

Sanatın toplumsal barış ve gelişime katkısı izahtan varestedir. Ancak bu katkı ve sanatın dünyayı güzelleştirici ve dönüşüme yönelik etkisinin yok sayılarak vandal bir yaklaşıma tabi tutulması kabul edilemezdir. Öte yandan sanata yapılan sansür hakkında kamuoyunun yeterince bilgiye sahip olmaması, sansürle mücadele yöntemlerinin tartışılmaması ve genel olarak, sanatta sansürün uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Türkiye anayasası tarafından tanımlanan ifade özgürlüğü hakkının ihlali olduğu konusunda farkındalığın olmaması da gelinen aşamada pay sahibidir. Bu nedenle parlamento çatısı altında kurulacak olan bir komisyon eliyle gerekli çalışmaların yürütülmesi elzemdir.

GEREKÇE

Türkiye’de, Medeni ve Siyasî Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin (ICCPR) 19. maddesinde ve Türkiye Anayasası’nda korunan ifade özgürlüğünü doğrudan hedef alan ya da uygulanması sırasında bu hakkın kullanılmasına engel olan çok sayıda mevzuatın olması mevcut iktidarın politikaları ile de özdeşleşmiş ve ne yazık ki oldukça geniş bir spektrumda ele alınacak düzeyde sansür hatta otosansür söz konusu olmuştur. Buna ilişkin Yeni Sinema Yasası ile gelen yeni sansür imkânları, Muzır Neşriyat kurulunca müstehcen bulunup kaldırılan kitaplar, RTÜK ün internet içeriklerinde artan yetkisi, haber siteleri ve Wikipedia de dâhil olmak üzere birçok sitenin engellenmesi gibi bilinen örneklerin yanı sıra kamuoyunun çoğu kez haberdar olmadığı başka gelişmeler de yaşanmıştır.

Mevzuattan kaynaklı yasaklama ve sansüre kısaca değinecek olursak; Temmuz 2018’de yürürlüğe giren, 2016-2018 Olağanüstü Hal süresi boyunca yürürlüğe konulan KHK’ları normalleştiren ve Türkiye’nin ICCPR’deki taahhütleriyle uyumlu olmayan 7145 sayılı kanun başta olmak üzere sanatçının eserini her şekilde “terörizm” kavramıyla buluşturabilen Terörle Mücadele Yasası; 2911 sayılı Kanunu ve 5442 sayılı İl İdare Kanunu’na dayanarak Türkiye Anayasası ve uluslararası anlaşmalar kapsamında güvence altına alınan barışçıl toplantıları ve sanat etkinliklerini engelleyen hükümler; Türk Ceza Kanunun suçu ve suçluyu övme başlıklı 215. Maddesi, halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu olarak yorumlayan 216/3. fıkrası, hakaret suçuna ilişkin 125. Ve cumhurbaşkanına hakaret suçuna dair 299. Madde sanat alanında da önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle TCK, PVSK ve sair yasal düzenlemelerde yer alan hükümlerin ayrıca TMK ile taçlandırılması önemli bir demokrasi sorunu olarak önümüzde durmaktadır. Bu bakımdan ilkin TMK’nin lağvedilmesi, tüm dünyada olmaması gerekliliği çeşitli yüksek yargı kararlarına da yansıyan ve önceki cumhurbaşkanları döneminde kullanılmayan TCK-299. Maddesinin ve diğer mevzuatta yer alan düşünceyi ifade hürriyetinin önündeki engellerin kaldırılması elzemdir. Genel bir tespit yapmak gerekirse, son yıllarda kültür ve sanatta ortaya çıkan bu vahim tabloda dikkat çeken diğer yan ise; hapis cezaları, davalar ve yasalara dayandırılarak yapılan yasakların haricinde, yasakların yargı baskısı, tehdit ve cezalandırma yöntemleri ile kişileri yıldırarak otosansürün yaygınlaşmasına olan etkisidir. Hal böyle olunca sanatsal üretimler kendiliğinden durma noktasında gelmiştir. Oysa toplumun her katmanına yansıyan şiddet, kutuplaşma, ayrımcılık ve sair olumsuz gidişatın temelinde, sanat üretiminin topluma yol gösterici fonksiyonunun görmezden gelinmesi vardır. Sanatın toplumsal gelişime olan katkısının yok sayılmasının acı neticelerine her gün tanıklık etmekteyiz.

Mevcut yasaklamaların cezalandırılmaları konu olan çeşitli örneklerine değinecek olursak; Tiyatrocu Nazlı Masatçı “V-For Vendetta”nın tiyatro oyunu versiyonunda oynadığı için “Terör örgütü propagandası yapmaktan bir yıl altı ay hapis cezası aldı, beş ay kalıp çıkmıştır. Müzisyen Alpay hakkında 22 Mart 2019’daki bir konser sırasında Berkin Elvan’ın ve Deniz Gezmiş’in fotoğraflarını göstermesi gerekçesiyle “terör örgütü üyelerini övdüğü ve devleti aşağıladığı” iddiasıyla şu anda soruşturma yürütülmektedir. Viranşehir’de Kürtçe şarkı söyleyen müzisyenlere sistematik olarak gece baskınları

yapılmış, ardından ise düğünde Kürtçe şarkı söylendiği gerekçesiyle yedi kişi alınarak "örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla tutuklanmıştır. Kürt muzisyen Azad Bedran, Partizan adlı şarkısının klibinde "terör örgütü propagandası yaptığı" gerekçesiyle yargılanıp 3 yıl 9 ay ceza almıştır. Avesta ve Aram yayınevleri hakkında 2017'den beri çok sayıda iddianame hazırlanmış; Avesta on üç kitabından dolayı "terör propagandası yapmak" ve "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" ile suçlanarak bu kitaplarına el konulmuştur. Aram Yayınları'nın 93 kitabına da 2016'dan bu yana terör örgütü propagandası yaptığı iddiasıyla soruşturma açılmıştır. Avesta Yayınları'ndan çıkan Meleklerin Küllerinden – Günahkar Bir Irkın Yasaklanmış Mirası adlı Kürt mitolojisini ele alan ve 18 yıl önce basılmış kitap "örgüt propagandası yaptığı" gerekçesiyle basım ve dağıtımı yasaklanmıştır. Yönetmen Çayan Demirel ve Ertuğrul Mavioğlu'nun, 2017 yılında çektikleri "Bakur" belgeseli nedeniyle "terör örgütünün propagandasını yapmak" gerekçesiyle haklarında açılan davada mahkeme tarafından üst sınırdan ceza verilerek 4 er yıl 6 şar ay hapis cezasına çarptırılmışlardır. Yine son derece çarpıcı bir hadise de Kazım Gündoğan ve Nezahat Gündoğan'ın İletişim Yayınları tarafından yayımlanan Dersim'in Kayıp Kızları adlı kitabı ile Kalipso Yayınları'ndan çıkan İbrahim Kaypakkaya'nın hayatının anlatıldığı kitaplar 'muhafaza' altına alındıktan sonra, Refahiye Cumhuriyet Başsavcılığının kitapların 'imha' edilmesi talimatını vermesi üzerine yakılmasıdır. 'İmha tutanağında' 3 jandarmanın imzası yer alırken, kitapların nasıl imha edildiğiyle ilgili, "Refahiye Cumhuriyet Başsavcısı'nın talimatıyla komutanlığımız kazan dairesinde video çekimi yapılarak imha edildiği..." bilgisi yer almaktadır.

Sanatın toplumsal barış ve gelişime katkısı izahtan varestedir. Ancak bu katkı ve sanatın dünyayı güzelleştirici ve dönüşüme yönelik etkisinin yok sayılarak vandal bir yaklaşıma tabi tutulması kabul edilemezdir. Öte yandan sanata yapılan sansür hakkında kamuoyunun yeterince bilgiye sahip olmaması, sansürle mücadele yöntemlerinin tartışılmaması ve genel olarak, sanatta sansürün uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Türkiye anayasası tarafından tanımlanan ifade özgürlüğü hakkının ihlali olduğu konusunda farkındalığın olmaması da geline aşamada pay sahibidir. Bu nedenle parlamento çatısı altında kurulacak olan bir komisyon eliyle gerekli çalışmaların yürütülmesi elzemdir.

1	ABDULLAH KOÇ	AĞRI	
2	FİLİZ KERESTECİOĞLU	ANKARA	
3	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
4	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	
5	İMAM TAŞÇIER	DİYARBAKIR	
6	GARO PAYLAN	DİYARBAKIR	
7	MAHMUT TOĞRUL	GAZİANTEP	
8	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	
9	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	
10			
11	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	
12	HABİP EKSİK	İĞDIR	
13	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	
14	AHMET ŞIK	İSTANBUL	
15	PERO DUNDAR	MARDİN	
16	TUMA ÇELİK	MARDİN	
17	RIDVAN TURAN	MERSİN	
18	ŞEVİN ÇOŞKUN	MUŞ	
19	MENSUR İŞİK	MUŞ	
20	SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ	İZMİR	